

Martine Jetten: Lesgeven? Waarom zou je nog?

Toen ik een jaar of tien geleden aan de universiteit Nederlands ging studeren, deed ik dat met als hoofddoel om in de toekomst onderwijs in het Nederlands te gaan geven. Het leek me verstandig als ik daarbij een gedegen vakkennis op zou bouwen. Tijdens een voorlichtingsbijeenkomst over de studie werd me eigenlijk afgeraden dit te doen; als ik les wilde gaan geven, kon ik beter de lerarenopleiding gaan volgen in plaats van een universitaire studie. Bovendien werd me min of meer duidelijk gemaakt dat de keuze voor het leraarschap toch wel een erg onverstandige was. Daar was geen werk in te vinden. Het pessimisme leek me al te kras, en ik kreeg gelijk, want inmiddels dreigt er al een tekort aan leraren Nederlands.

Denk echter niet dat iedereen je nu bewonderend aankijkt wanneer je meedeelt dat je besloten hebt leraar te worden! Integendeel, je zult tegenwoordig toch maar een geboren leraar zijn, dat is ongeveer synoniem voor een geboren sufferd. Net als artsen, burgermeesters en notarissen genoten leraren vroeger veel aanzien. Tegenwoordig is dat anders. Leraren hebben weinig status en verdienen weinig. Het zijn nu ook de docenten zelf die hun beroep als iets weinig begerenswaardigs lijken te zien. De beginnende leraar is bang om over veertig jaar nog in het onderwijs te zitten. Lesgeven lijkt een soort levenslange veroordeling. Leerlingen kijken vaak neer op docenten. Af en toe klinken er ook wel voordelen van het leraarschap. Deze getuigen evenmin van een hoge status: lekker lang vakantie, elke dag om drie uur thuis.

Hoe komt het nu eigenlijk dat docenten zo weinig status hebben? Er zijn verschillende aspecten die hiermee te maken hebben.

De manier waarop de omgeving naar docenten kijkt, verklaart ten dele hun lage status. De omvang van het beroep wordt vaak niet overzien. De genoemde voordelen van veel vakantie en elke dag om drie uur thuis vallen weg als je je vak serieus neemt. Docenten zijn vaak pas laat na drieën thuis en zijn dan nog lang niet klaar. Het vak is nauwelijks goed uit te oefenen als er niet avonden en vakantie-dagen aan gespendeerd worden.

Misschien is de lage status deels ook terug te voeren op de veranderende waarden en normen van onze carrièremaatschappij. Het lijkt niet meer van deze tijd om gedurende lange tijd exact hetzelfde werk te blijven doen. Het gevolg hiervan is een in mijn ogen vreemd verschijnsel. De beste docenten zijn niet langer docenten die voornamelijk goed lesgeven, maar docenten die hoofdtaken hebben gekregen in het scheppen van randvoorwaarden binnen de school. Denk aan middenmanagement, coördinerende taken en leraren- en leerlingbegeleiding. Deze taken zijn door de commissie Van Es enkele jaren geleden voorgesteld als mogelijkheden om aan loopbaanontwikkeling binnen het leraarschap te doen.

Toch kan de carrièremaatschappij het gebrek aan status van docenten niet helemaal verklaren. Laten we docenten eens vergelijken met medici. Beiden verrichten voor een groot deel van hun tijd 'productiewerk': docenten geven veel les, chirurgen opereren de hele dag door. Een opvallend verschil is echter dat medici ondanks dit 'productiewerk' veel aanzien genieten. Hun werk lijkt me echter niet veel verantwoordelijker of verdienstelijker dan dat van een goede docent die voor een klas van dertig leerlingen staat les te geven. Zonder goed onderwijs en zonder een goede gezondheidszorg is er geen toekomst voor een land. Het grote verschil is dat medici hoger van de toren blazen en dat er naar hen geluisterd wordt. Als zij roepen dat ze (nog) meer willen verdienen, slagen ze daarin. Ze slagen er zelfs in te voorkomen dat een wetsvoorstel waar ze het niet mee eens zijn, behandeld wordt. Dat medici sterker overkomen dan docenten, heeft volgens mij te maken met het feit dat ze zichzelf uitstekend kunnen beschermen. Ze stellen zelf kwaliteitsnormen voor hun functioneren op en

dragen zorg voor een nadrukkelijke eigen p.r.

Het gebrek aan status van het leraarschap is ook op het niveau van de politiek terug te vinden. Soms gaan de denkbelden zelfs zover dat de vak- en pedagogische kennis van docenten totaal overbodig lijkt te zijn geworden. Zo is er sinds enige tijd sprake van klassenassistenten in het basisonderwijs door gebruik te maken van Melkertbanen. Natuurlijk biedt een helpende hand in de groep soelaas. Van kwaliteitsverbetering kun je echter niet spreken, want didactische aspecten kun je niet overdragen aan een klassenassistent. Bij Nederlands als tweede taal lijkt langzamerhand de visie dat elke Nederlander het Nederlands zodanig beheerst dat hij ook goed les kan geven aan niet-Nederlandstaligen te verdwijnen. Nu doet dit vooroordeel op een andere plek weer op: namelijk dat op het niveau van een basisschoolleerling iedereen toch wel kan lesgeven.

Ook de politieke houding draagt dus bij aan een gevoel van onderwaardering van het leraarschap. De politiek wil – zo lijkt het – óf alleen maar 'scoren' in het onderwijs ('dat is bereikt in mijn ambtstermijn') óf het onderwijs zien als 'een product' dat zo goedkoop mogelijk efficiënt moet zijn.

Inmiddels lijkt Ritzen er wel van overtuigd dat docenten meer status moeten krijgen. Het aanvangssalaris voor docenten is iets opgetrokken.

Verder is het van belang dat er een genuanceerder beeld ontstaat van de invulling van het leraarschap. De school zou in de eerste plaats gewaardeerd moeten worden om het werk dat daar centraal staat, het lesgeven. Vakinhoudelijke en vakdidactische kwaliteiten vormen eerder een noodzakelijk onderdeel van het leraarschap dan managementkwaliteiten. Daarnaast is het goed dat docenten uitgedaagd worden om meer variatie in het lerarenpakket aan te nemen. Scholen zouden bij de invulling van dat takenpakket écht autonomie moeten krijgen, zodat leraren in onderling overleg kunnen werken aan carrièrepatronen waarbinnen het niet óf-óf is, maar én-én: naast lesgeven ook ruimte voor het bedenken van nieuwe curricula en lessenreeksen, voor leraren- en leerlingbegeleiding,

enzovoort. Het is daarbij van belang dat die variatie niet leidt tot een nog grotere taakverzwaring van docenten. Voor wat minder interessante taken zoals het surveilleren tijdens proefwerken en bepaald simpel correctiewerk zouden wellicht goedkopere krachten – klassenassistenten bijvoorbeeld – ingehuurd kunnen worden.

Met alleen meer salaris en een andere indeling in de werkzaamheden van de docent zijn we er echter nog niet. Er wordt in de politiek wel vaak gesproken over belangrijke verbeteringen in het onderwijs, zoals kleinere klassen en het Studiehuis, maar vaak wordt over het hoofd gezien dat hiervoor ook middelen ter beschikking moeten worden gesteld. Kleinere klassen betekent bijvoorbeeld dat er meer docenten aangesteld moeten kunnen worden; voor een goed functionerend Studiehuis zal een andere ruimte ter beschikking moeten komen dan een aula.

Natuurlijk is het ook van belang dat er eisen gesteld worden aan de kwaliteit van docenten. Het zou niet meer mogelijk moeten zijn dat docenten het zich kunnen permitteren om hun tijd uit te zitten zonder zich bezig te houden met ingevoerde veranderingen in het onderwijs. Daarom lijkt het idee om criteria voor kwaliteitsbewaking van docenten op te stellen, zeker niet onzinnig. Wel is het van groot belang dat er een goed draagvlak van docenten is bij het bepalen van de kwaliteits-eisen waaraan goede docenten moeten voldoen. Bij de zogenaamde registerdocenten is dit niet het geval (zie Giesbers en Sturm in *Moer* 1997•5). Met goed functionerende kwaliteitseisen zal waarschijnlijk ook de status van docenten in positieve zin beïnvloed worden.

In het algemeen is het voor de statusverhoging van leraren van belang dat er bij nieuwe ontwikkelingen niet over hun hoofden heen geredeneerd en besloten moet worden. Meer dan tot nu toe moeten leraren zichzelf betrekken en betrokken worden bij de initiatieven. Ze moeten de gelegenheid hebben het beleid mede te bepalen. Wanneer ze zichzelf niet serieus nemen en niet sterk naar buiten treden, zullen veranderingen van bovenaf opgelegd worden.

IN DE LIJN VAN DE LEERLING
THEMANUMMER TAAKGERICHT TAALONDERWIJS

Kunt u gemakkelijk uw eigen taken aan uw leerlingen delegeren? Of heeft u het gevoel dat u overbodig wordt? In het themanummer Taakgericht taalonderwijs van *Moer*•6 laten Nederlandse en Vlaamse auteurs zien hoe leerlingen en docenten al doende leren. U krijgt antwoorden op vragen als:

- hoe ga je om met verschillen tussen leerlingen?
- hoe zorg je voor zinvolle interactie?
- kunnen leerlingen wel aan de slag zonder dat de docent van tevoren alles uitlegt?
- hoe begeleid je als docent het leerproces als je niet alle gaten van tevoren dicht?

Geïnteresseerd, maar nog niet zeker of u lid wilt worden van *Moer*? Bestel dan eenmalig het themanummer door f 22,50 (inclusief f 5,00 portokosten) over te maken op gironummer 281310 van de VON, postbus 75052 1070 AB Amsterdam, o.v.v. Themanummer taakgericht onderwijs. Vergeet niet uw naam en volledige adres te vermelden.

Geïnteresseerd, en wilt u het themanummer gratis? Word dan nu lid van de VON voor jaargang 1998 van *Moer*. Vul onderstaande bon in en stuur deze naar het VON-bureau, postbus 75052, 1070 AB Amsterdam, tel/fax 020: 470 18 85.

Ja noteer mij als lid van de VON per januari 1998 à f 75 en ik ontvang gratis *Moer* 1997•6. Ik krijg een acceptgiro toegestuurd.

Naam:
Adres:
Postcode en Woonplaats:
Tel: